

Gyrithe Lemches tale i anledning af vedtagelsen af en ny formålsparagraf for Dansk Kvindesamfund efter grundlovsændringen i

Taler

Gyrithe Lemche
Forfatter og
kvindesagsforkæmper

Dato

20. juni 1915

Sted

Fyens Forsamlingshus,
Odense

Igaar vedtog vi Dansk Kvindesamfunds nye Par. 1, Flaget i vor Mastetop, der skal sige Verden, hvem vi er, og hvorhen vi styrer. I dag skal vi tale om, hvad vi kan foretage os for at gøre vort Flag respekteret paa alle Have og respekteret af os selv.

Dansk Kvindesamfunds nye Par. 1 deler sig efter tre Arbejdslinier, angivne henholdsvis i Stykkerne a, b, og c.

Stykke a lyder saaledes: at udvikle og dygtiggøre Kvinderne til den Fuldmyndige Borgers Ansvar og Arbejde. Vejen her er tydelig afstukken og ikke til at tage fejl af; den ligger lige i Forlængelsen af den Vej, D. K. har fulgt gennem 43 Aar. Før var Maalet: Valgretten, nu er Maalet: den rette Brug af Valgretten.

D. K. skal drage Omsorg for, at danske Kvinder faar den Oplysning, som gør dem i Stand til med Udbytte for sig selv og Samfundet at bruge deres Stemmeret, og - om de maatte have Lyst og Evne dertil - gøre Fyldest i kommunal eller politisk Virksomhed. Denne Oplysning kan meddeles paa forskellig Maade: f. Ex. ved en udbredt Foredragsvirksomhed. Men gode Foredragsholdere vokser ikke paa Træerne, og gode Foredrag skal betales og betales godt. Enhver Arbejder er sin Løn værd, enten han er en Haandens eller en Aandens Arbejder. Det Princip skylder vi os selv overalt at hævde. Vor Foredragsvirksomhed vil komme til at koste os adskilligt, og ikke alle Kredse har lige let ved at skaffe Penge. Fælleskassen maa lette dem Byrden; men en tom Fælleskasse kan ingen Hjælp yde, derfor maa vi være rede til at styrke vor Fælleskasse, vor Finanshovedkasse. Naar den ikke i Øjeblikket ser sig i Stand til

at yde de svage Kredse den Hjælp, de tiltrænger, saa er det fordi D. K. hidtil har udbudt Kvindesagen adskilligt under Indkøbspris, ganske som den Brygger, Kierkegaard fortæller om, som falbød sit Øl en Skilling under Indkøbspris pr. Flaske, fordi, som han sagde, »det er Mængden af Kunderne, som gør det.« Manden gik selvfølgelig fallit, og det samme vil D. K. gøre og Kvindesagen med, om vi bærer os ad som Bryggeren. Men dette staar ikke paa Dagsordenen i Aar, det tales vi maaske nærmere ved om til næste Aar.

At skaffe de passende Foredragsholdere tilveje, bliver naturligvis for det meste Fællesstyrelsens Sag, men vi kan ikke hertil undvære Medlemmernes Hjælp. Hvert Medlem i D. K. maa prøve sig selv, om der ikke i hende skulde slumre Emnet til en Foredragsholder, og hun maa prøve sine Omgivelser, om der ikke mulig blandt dem skulde findes et brugbart Emne. Jeg er saa temmelig sikker paa, at der blandt de tilstedeværende Tillidsmænd sidder mere end én med Foredragsholderens Marshals stav skjult i sin Tornyster. - En anden Form for at skaffe Kvinder den Udvikling og Oplysning, som den fuldmyndige Borgers Ansvar kræver, er Diskussionsmøder; derfor raader jeg Kredsene til at gøre deres Medlemsmøder til Diskussionsmøder, helst uden fremmed Indleder, for at uøvede Medlemmer ikke skal ængste sig for at fremsætte deres Mening. Jeg tror, Medlemmerne ad denne Vej opnaar den bedste Indøvelse i Talerens og Valgkandidatens Virksomhed.

Endelig som en tredie Form for oplysende Virksomhed vil jeg anbefale Undervisning i Samfundskundskab, i Forbindelse med Spørgetimer. Jeg tror, at den aktive Tilegnelse, som denne Oplysningsform bygger paa, er af langt større Værdi for den enkelte, end den passive Tilegnelse, som vindes af Foredragene. Jeg bygger denne Tro paa den Erfaring, jeg selv har høstet som Formand for en Kreds. I Løbet af to Aar har vi i denne ganske nye Kreds afholdt 4 Kursus, dels i Stats- og Kommune forfatning, dels i Familieret og Nationaløkonomi, og sidste Aar i Anledning af Verdenskrigen Kursus i de europæiske Stormagters politiske Historie i sidste Halvdel af det 19de Aarhundrede, med gratis Adgang for det indkaldte Mandskab. Vort næste Kursus bliver paa Medlemmernes Opfordring Undervisning i den nye Grundlov og Valglov, og derefter har vi tænkt os at gøre en kortfattet Fremstilling af de bestaaende politiske Partiers Historie til Emne for det følgende Kursus. Denne Form for Undervisning vækker ikke blot Medlemmernes Interesse for almene Spørgsmaal, men skaber et udmærket Sammenhold mellem Deltagerne, som kommer til at udgøre Kredsens egentlige Kærne. Jeg vil derfor paa det varmeste anbefale den til Efterlignelse. Jeg tror, en

saadan Undervisning lader sig indføre de fleste Steder i Landet. Med saa duelige Kræfter, som vor Folkeskole nu raader over, maa der sikkert indenfor hver Kreds af D. K. findes en duelig Lærer eller Lærerinde, ja maaske flere, som kan paatage sig en saadan Undervisning, eller en enkelt Gren af den. - Men det er ikke alene ad den teoretiske Vej, vi skal dygtiggøre Kvinden til den fuldmyndige Borgers Ansvar og Arbejde. Ogsaa praktisk Dygtiggørelse kan betegne et Skridt fremad mod dette Maal. Jeg anbefaler derfor Kredsene D. K.'s gammelkendte Kursus i Madlavning, Næringsmiddellære og Sundhedslære, ja, jeg betænker mig end ikke paa at nævne Skræddersyning. Jo bedre egnet en Kvinde er til at fylde sin Plads i Hjemmet, jo bedre vil hun ogsaa, om hun har Kald dertil - fylde sin Plads i det offentlige Liv i Kommunalraad eller paa Rigsdag, og med jo mere Vægt vil hun afgive sin Stemme paa Valgdagen. Der er maaske nok dem, som vil smile ved Tanken om, at en Husmoder, hvis Hovedsyssel har været at bruge Slev og Naal, skal kunne gøre Gavn i offentlig Virksomhed - der var jo ogsaa engang dem, som mente, at D. K.'s Arbejde for Kvindens huslige Dygtiggørelse førte bort fra Valgretten - men jeg tror nok, at i dette Stykke kommer Tvivlerne til at revidere deres Anskuelse. Jeg kan heller ikke indse, hvorfor en Mand, som f. Eks. har dygtiggjort sig i at rulle Cigarer, skulde være mere egnet til politisk Virksomhed, end en Kvinde, som med Duelighed styrer og forvalter sit Hus. Og Cigar-mageren er jo dog som bekendt ingen ukendt Fremtoning i dansk Politik. - Saa meget om den første Arbejdslinie, om Fremtidsarbejdet for at udvikle og dygtiggøre Kvinden til den fuldmyndige Borgers Ansvar og Arbejde.

Den næste Linie, udtrykt i Par. 1's Stykke b er den, hvor, om jeg saa maa sige, Tampen brænder i Dag, den foretrækker jeg derfor at gemme tilsidst og gaar over til tredje Arbejdslinie, udtrykt i Par. 1's Stk. c: at arbejde for at forbedre Kvinders og Børns Stilling, særlig ad Lovgivningens Vej.

For at tjene dette Formaal siger det sig selv, at Fællesstyrelsen altid maa have et Vindu aabent i Retning af Lovgivningsarbejdet paa Rigsdagen, og være rede til at gribe ind naarsomhelst der er Lejlighed til at forbedre Børns Kaar og lette Kvinderne den ulige Lod, som er dem af Naturen tildelt i Sammenligning med Mændenes. Men ogsaa her maa Medlemmerne ude i Kredsene være Fællesstyrelsen behjælpelige med Raad og Anvisninger, byggede paa deres stedlige Erfaringer. Jeg vil ikke lægge Skjul paa, at jeg her venter mig meget af den fremtidige Ordning, vi paa dette Møde har vedtaget, med Distriktsrepræsentanter indenfor Fællesstyrelsen. Flere af de tilstedeværende vil maaske huske, at Fællesstyrelsen for et Aar siden udsendte Spørgeskemaer til

Kredsene for at erfare, hvorledes Plejebørnstilsyn og Værgeraad virkede ude omkring i Landet til Underretning for det Udvalg, som arbejder med det store og vigtige Børneforsorgsspørgsmaal. De Besvarelser, som indsendtes, gav Udvalget et fortrinligt Materiale, og jeg haaber, den Vej til Samarbejde mellem By og Land, som vi her slog ind paa, maa kunne forfølges videre i Fremtiden.

Men ligesom Fællesstyrelsen altid i sit Arbejde maa have et Vindu aabent i Retning af Rigsdagens Arbejde, maa Kredsene ogsaa altid have et Vindu aabent i Retning af de stedlige Kommunalraad, og altid være rede til i paakommende Tilfælde at foretage Henvendelser til Kommunalstyrelsen til Fremme af D. K.'s Formaal. Af størst Vigtighed er det dog, at Kredsene skaffer sig Repræsentanter i Kommunalraadene, som forpligter sig til ikke at handle imod D. K.'s Programpunkter. Repræsentationsspørgsmaalet danner imidlertid en naturlig Overgang til den sidste Arbejdslinie, som ligger udtrykt i Par. 1's Stk. b: Gennemførelsen af Kvinders fulde Ligestilling med Mænd i Familie, Samfund og Stat, og hermed befinder vi os da oppe i dette Mødes mest brændende Spørgsmaal, hvad vi skal gøre for at skaffe os Repræsentanter paa Rigsdagen og i de kommunale Raad, thi uden Repræsentanter begge Steder gennemfører vi ikke Kvindens fulde Ligestilling. Men Repræsentanter er ikke tilstrækkeligt; Lighedskravet kræver ligesaa mange Repræsentanter som Mændene. Og her vil jeg straks begynde med at gøre skarp Front mod den almindelig udbredte Antagelse, at Kvindesagen er repræsenteret ved enhver Kvinde, som indvælges, saaledes, at enhver Kvinde er at foretrække for enhver Mand. Den største Fare for Kvindesagen ligger efter min Mening ikke deri, at vi slet ingen Kvinder faar indvalgt, eller maaske kun nogle enkelte, den ligger deri, at vi kun faar indvalgt Kvinder, som vi ikke kan føle os repræsenterede ved, fordi de er ganske uden Forstaaelse af Kvindesagens Idé. Dette bliver sikkert ofte Tilfældet, hvis vi overlader til Partierne alene at bestemme, hvilke Kvinder de vil opstille og ikke søger at skaffe os Indflydelse paa Valget af dem. Det bliver derfor nødvendigt, at vi fastslaar, at den Kvinde, D. K. skal føle sig repræsenteret ved, kan ikke stemme for Love, som rejser kunstige Skel mellem Mand og Kvinde, f. Eks. ikke for Love, som gør den ene Ægtefælle til den andens underordnede, som udelukker Kvinder fra bestemte Embeder og Stillinger, som deres Natur ikke lægger dem Hindringer i Vejen for, ikke for Love, som fastsætter en forskellig Lønsats for Mænd og Kvinder med samme Uddannelse, ikke for Love, som bygger paa den gamle Vranglære om én Moral for Mænd og én for Kvinder.

Kan en Kvinde med alle disse Forbehold finde sin Plads indenfor et af de

bestaaende Partier, ja, maaske endog faa dette Parti til at opstille sig som sin Kandidat, da saa meget desbedre; det vilde være den aller simpleste Løsning af Spørgsmaalet; men skulde det vise sig, at hun ikke kan det, at kun saadanne Kvinder kan trives indenfor Partierne, som gaar paa Akkord med Kvindesagens Idé, forfusker den og ved given Lejlighed forraader den, da maa D. K. ikke vise den Tanke fra sig, at skabe en ny Delingslinie, som kan omfatte de Mænd og Kvinder, som bekender sig fuldt og helt til Kvindesagens Idé. Thi D. K. har ingensomhelst Pligt til at opretholde de bestaaende Partier, det har tværtimod en Pligt til at omforme dem saaledes, at Kvindesagen kan rummes i dem. Der er rigtignok et gammelt Ord, som siger, at man skal ikke komme ny Vin paa gamle Læderflasker; thi naar den unge Vin gærer, sprænges Læderflasken, og Vinen spildes. Hvis de bestaaende Partier i Tidens Løb er blevne saadanne gamle Læderflasker, at de ikke kan udvide sig og rumme Kvindesagens Idé, saa hører Kvindesagen ikke hjemme der men maa se sig om efter nye Læderflasker, som kan rumme denne Idé. Jeg tvivler ikke om, at Kvinderne vil blive nødte til at dele sig efter Anskuelser, saaledes som Mændene har gjort, men det behøver ikke nødvendigvis at være efter netop de samme Delingslinier, som skilte Mændene for omkring en Menneskealder siden. Kvindebevægelsen betegner i Øjeblikket det sidste og yderste Fremskridt, ingen anden Reform i den ny Grundlov kan tilnærmelsesvis sammenstilles med den, at Kvinderne, de hidtil stumme, har faaet Mæle. Men om Kvinderne blot skulde have faaet Mæle for at sværge til det bestaaende, det vilde jeg finde højst beklageligt, ja ganske bagvendt. D. K.'s Opgave i Fremtiden kan derfor ikke blive at paalægge sine Medlemmer som en Pligt at melde sig ind i et af de bestaaende Partier, men at paalægge dem, hvad enten de staar indenfor Partierne eller udenfor Partierne at holde Kvindesagens Idé i Ære. Enhver Kvinde, som forpligter sig hertil, og sidder inde med de fornødne Evner, kan D. K. give sin anbefaling som Valgkandidat, enten hun kun stiller sig paa D. K.'s Program eller tillige paa et andet Partis Program.

Fællesstyrelsen fraraader bestemt D. K.'s Medlemmer i Øjeblikket at danne en politisk Nydeling, vi maa først se, hvor langt vi ad den fredelige Forhandlings Vej kan komme med de gamle Delinger. Men dermed være ikke sagt, at D. K. tilraader sine Medlemmer at slaa enhver Tanke af Hovedet om at skabe en politisk Nydeling. En Statsmand har engang sagt om et politisk Spørgsmaal: Tænk altid derpaa, tal aldrig derom. Netop saaledes bør D. K. forholde sig til Spørgsmaalet om et Kvindeparti, hvorved jeg altsaa forstaar, ikke et Parti af Kvinder mod Mænd, men af Mænd og Kvinder samlede hovedsagelig om Kvindesagens Program. - Et saadant Parti er vor Reserve for det Tilfældes Skyld,

at alle andre Veje slaar fejl. Sikrer vi ikke Kvindesagen denne Reserve, udleverer vi den med det samme.

Saa er der endnu et, jeg vil lægge Medlemmerne paa Hjærte med Hensyn til Kvinders Forhold til de bestaaende Partier. Vi har ingen Fortid sammen med dem, og vi er derfor ikke bundne til Fortidens Aftaler. Vor politiske Historie baade i og udenfor Partierne begynder d. 5. Juni 1915 og ikke en Dag før. Kun ved at holde os dette for Øje, og ved at have Kvindesagens Idé ubrydelig tro, vil vi være i Stand til at give Samfundet den nye Indsats, den unge styrkende Vin, som vi alle sammen af vor dybeste Trang ønsker at give det. Derfor:

Se frem og ej tilbage, hvad højest Du attraar,

Maaske dog engang under Solen Du naar.

Kilde

danmarkshistorien.dk

Kildetype

Dokumentation på online medie

Tags

Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/gyrithe-lemches-tale-i-anledning-af-vedtagelsen-af-en-ny-formaalsparagraf-for-dansk-kvindesamfund-efter-grundlovsændringen-i-1915>